

- ty je její funkčnost za běžných a malých průtoků, nikoliv její schopnost provádět nějaké vyčíslené větší průtoky
- raději strmé, konstrukčně náročné břehy a co nejširší kyneta než naopak
- za běžných a malých průtoků udržovat v kynetě větší množství vody – tůňové přehloubeniny ve dně, prvky působící hydrodynamické vzdutí a úpravy vyvolávající hydrostatické vzdutí (bez vytváření migračních překážek pro živočichy)
- přednost mají bermy „ekologické“ a rekreační proti bermám jalovým
- podpora atraktivity prostředí vodního toku pro živočichy obnovou jeho tvarové a hydraulické členitosti včetně podpory vzniku úkrytů a specifických stanovišť
- obnova migrační propustnosti vodních toků

- eliminaci překážek, nahrazení překážek objekty propustnými nebo výstavbou rybích přechodů (příčemž platí zde uvedené pořadí těchto opatření s tím, že eliminace jezů a stupňů může být též cenným přínosem z hlediska povodňové průtočnosti vodního toku)
- povodňová ochranná koryta přírodě blízkého rázu
- přírodě blízká řešení ploch povodňových polí a retenčních nádrží
- rekonstrukce a obnova starých a zaniklých ramen, náhonů a městských kanálů s důrazem na jejich přírodní a kulturní funkce
- podpora a zakládání přírodních enkláv a mikroenkláv v říčních perimetrech uprostřed sídel
- říční prostor v sídlech a v jejich blízkosti pro lidi, jejich pobyt, oddech a rekreaci – při-

stupnost vodní hladiny, podélná a příčná propustnost říčních území, cyklostezky, občerstvovací, rekreační a sportovní zařízení (v rovnovážné kompozici s plochami přírodního charakteru), artefakty podporující členitost a zajímavost říčního území apod.

Na revitalizaci vodních toků by mělo navazovat obohacování sídelního prostoru dalšími vodními prvky, jako jsou například vodotrysky.

Zde stručně uvedenou problematiku intravilánových revitalizací a vůbec oživování sídelního prostoru vodními prvky podrobněji pojednává text na CD-ROM, přiložený k tomuto číslu *Ochrany přírody*.

Fotografie Tomáš Just

Autor pracuje v Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, středisko Praha

SUMMARY

Just T.: Semi-natural Stream Regulations in Human Settlement Residential Areas and Their Importance in Flood Protection

The article deals with semi-natural stream regulations in human settlement residential areas as well as with their importance in flood control. It focuses on the experience raised in the Czech Republic, in comparison to the measures taken in other European countries, particularly in the Federal Republic of Germany (Bavaria). A stream bed or a river bed in human settlement residential areas, modified

to be a single-purpose capacity canal carrying away something undesirable, has not met the current criteria anymore. In water management, the idea of the stream bed within human settlement residential areas reaching at least the basic conservation status and a favourable visual appearance has been becoming more and more common. Watercourses and their vicinity should offer citizens some spaces for spending leisure and holiday time there. The above trends are in compliance with the view that human settlement residential areas are valuable spaces which should be maintained in favourable status because they provided humans with various benefits. These goals should be met by watercourse restoration within human settlements residential areas. For more details, see a CD-ROM enclosed to the issue.

Ústavní soud podpořil opatření konaná ve prospěch ochrany přírody

Jana Hůlková

Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 2010 ve věci návrhu na zrušení § 68 odst. 3 a 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Podle § 64 odst. 1 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, je oprávněna podat návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy ČR také skupina nejméně 41 poslanců nebo skupina nejméně 17 senátorů. Stalo se tak i v případě návrhu 25 senátorů (dále jen „navrhovatel“) na zrušení ustanovení § 68 odst. 3 a 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen zákon o ochraně přírody a krajiny).

Ustanovení § 68 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny zní: „*Orgány ochrany přírody jsou oprávněny provádět samy či prostřednictvím jiného **zásahy ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí** podle odstavce 1¹, neučiní-li tak k **výzvě** orgánu ochrany přírody **vlastník** či **nájemce pozemku sám**, zejména pokud jde o ochranu zvláště chráněných částí přírody a významných krajinných prvků*“, a ustanovení § 68 odst. 4 téhož zákona zní: „*Vlastníci a nájemci dotčených pozemků jsou **povinni strpět provádění zásahů** podle odstavce 3 a **umožnit osobám, které je zajišťují, vstup na pozemky**. Orgán ochrany přírody je povinen předem vyrozumět vlastníky či nájemce o rozsahu a době zásahu. Za případné škody vzniklé*

vlastníkům či nájemcům pozemků v souvislosti s těmito zásahy odpovídá orgán ochrany přírody, který zásahy nařídil. Tím není dotčena odpovědnost osob provádějících tyto zásahy.“

Navrhovatel ve svém návrhu namítal nezákonnost dotčených ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny přibližně v těchto souhrnných bodech: 1. absence individuálního správního aktu (rozhodnutí), při jehož vzniku by mohl vlastník pozemku uplatnit svá práva a hájit své zájmy; 2. nekonkrétnost výzvy orgánu ochrany přírody z hlediska rozsahu a podoby zásahu konaného ke zlepšení stavu dochovaného přírodního prostředí; 3. obava související s bodem 2, že podoba zásahu se bude faktickým rozsahem rovnat

¹ Ust. § 68 odst. 1 zní: *Vlastníci a nájemci pozemků zlepšují podle svých možností stav dochovaného přírodního a krajinného prostředí za účelem zachování druhového bohatství přírody a udržení systému ekologické stability.*

vyvlastnění a vlastnické právo bude zachováno pouze formálně. V zásadách ke zlepšení stavu dochovaného přírodního prostředí ve smyslu § 68 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny seznal navrhovatel *omezení vlastnického práva*. Rozpor s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod („*Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu*“) navrhovatel shledal v tom, že § 68 odst. 3 a 4 zákona o ochraně přírody a krajiny umožňuje orgánům ochrany přírody realizaci nuceného omezení vlastnického práva bez náhrady. Navrhovatel vylučuje argumentaci při obhajobě ústavní konformity napadených ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny pomocí čl. 11 odst. 3 věty třetí („*Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem*“) i pomocí čl. 35 odst. 3 („*Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem*“) Listiny základních práv a svobod s odůvodněním, že neprovedení zásahu není možno považovat za výkon vlastnického práva, který by životní prostředí poškozoval či pojmově vůbec poškodit mohl. Dalším bodem návrhu (bod 4) navrhovatele bylo jeho přesvědčení, že samotná *intenzita* realizovaných zásahů zasahujících do vlastnického práva nekoresponduje s potřebou naplnění veřejného zájmu na zachování přírodního a krajinného prostředí definovaného v § 1 zákona o ochraně přírody a krajiny. Podle názoru navrhovatele tato intenzita nesměřuje k *zachování* stavu, nýbrž k jeho *změně*, když tento stav je již sám o sobě v souladu s veřejným zájmem.

Dne 8. července 2010 rozhodl Ústavní soud nálezem tak, že návrh navrhovatele se zamítá. Odůvodnění nálezu lze shrnout takto:

Ústavní soud konstatoval, že smysl *výzvy* podle § 68 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny spočívá v určité stimulaci chování dotčených vlastníků a nájemců. Tito mají být výzvou orgánů ochrany přírody motivováni k provedení činnosti za účelem zachování druhového bohatství přírody a udržení systému ekologické stability z toho důvodu, aby předmětnou činnost nemusely provádět samy orgány ochrany přírody či prostřednictvím třetích osob. Ústavní soud poukazuje na *subsidiaritu* (podpůrnost) státní ingerence v těchto vztazích. V samotné výzvě musí být specifikována podoba, rozsah požadovaného zásahu, jinak by byla výzva nekonkrétní a postrádala by z podstaty věci smysl.

Ústavní soud deklaroval, že *výzva* je **individueálně správním aktem**. Oporu v tomto tvrzení shledává v tom, že *výzvou* je dotčena autoritativně právní sféra vlastníka, potažmo nájemce pozemku. Vlastníku či nájemci vzniká **povinnost provést** konkrétní opatření okamžikem doručení výzvy. Pokud během realizace „procesu“ nastane situace, že vlastník nebo nájemce sám neprovede požadovaný zásah (činnost) specifikovaný ve výzvě, **vzniká oprávnění orgánů ochrany přírody, provádět konkrétní opatření** za něho. Vlastník nebo nájemce dotčeného pozemku je **povinen** tato opatření **strpět** a současně **umožnit osobám realizujícím zásah vstup** na pozemky. Orgán ochrany přírody je **povinen vyrozumět** vlastníky či nájemce o rozsahu a době provádění opatření.

Co se týče specifikace *rozsahu zásahů* na zlepšení přírodního prostředí, Ústavní soud konstatuje, že ačkoli zákon o ochraně přírody a krajiny uvádí pouze *účel* zásahu (srov. § 68 odst. 1 cit. zákona, pozn. č. 1 pod čarou), neznamená absence konkrétní podoby zásahu v zákoně jeho protiústavnost. Ústavní soud rozvádí tuto úvahu tím, že z podstaty věci nelze do zákona vypočíst všechna potenciální opatření za účelem zachování druhového bohatství přírody a udržení systému ekologické stability, a své tvrže-

ní mimo jiné opírá o užívání tzv. neurčitých pojmů, které vždy dotváří až aplikační praxe správních orgánů, aniž by v tomto pojetí byla shledávána jakákoliv protiústavnost.

K námitce navrhovatele, že *intenzita*, s níž realizace zásahů ingeruje do vlastnického práva, nekoresponduje s potřebou naplnění veřejného zájmu na zachování přírodního a krajinného prostředí uvedeného v § 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, neboť nesměřuje k *zachování* ale ke *změně* stavu, jenž je již sám o sobě v souladu s veřejným zájmem na ochraně přírody a krajiny, Ústavní soud uvedl, že předmětný zásah směřuje právě k zachování stavu a toto konstatování opírá o zákonem uvedený *účel* zásahu v § 68 odst. 1 cit. zákona. Ústavní soud poukazuje, že obecně formulovaný účel zákona specifikovaný v § 1 je rozveden v souladu s tradiční legislativně-technickou metodou právě v jeho § 68 odst. 1 a tato námitka navrhovatele je v rozporu se Směrnicí Rady 92/43/EHS ze dne 21. 5. 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (blíže rozvedeno v bodě IV. C dotčeného nálezu).

Z hlediska potenciálních náhrad za omezení vlastnického práva Ústavní soud konstatuje, že pokud dojde ke skutečnému (faktickému) omezení vlastnického práva, pak má vlastník základní právo na náhradu.

Ústavní soud uzavírá odůvodnění nálezu konstatováním, že v případě napadených ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny existuje možnost jejich ústavně konformního výkladu a současné znění těchto ustanovení postačuje k zabezpečení právní jistoty i k ochraně vlastnického práva.

AOPK ČR zohlední ústavní nálezy v dalších pracovních postupech.

Ústavní nálezy byly publikovány ve Sbírce zákonů pod č. 256/2010 Sb. a je veden ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 47 jako nálezy č. 202, str. 613.

Autorka je právníčkou na ředitelství AOPK ČR

SUMMARY

Hůlková J.: The Constitutional Court of the Czech Republic Supported Measures Taken for Nature

The judgement of the Constitutional Court of the Czech Republic issued on July 8, 2010 on the proposal of invalidating Article 68, paragraphs 3 and 4 of Act No. 114/1992 Gazette on the Protection of Nature and the Landscape, as amended later, is commented by the author. In total, 25 Members of the Senate (the upper chamber of the Parliament of the Czech Republic) submitted the above proposal. The provisions contested deal with the competence of a State Nature Conservancy authority to implement measures towards improving

nature and the landscape to maintain species richness and a system of ecological stability in the landscape. Provided that measures described are not carried out by the land owner or tenant after having been called upon to do it by a State Nature Conservancy authority, the appropriate provisions of the act are implemented. The submitters considered the provisions as unlawful, because of absence of the individual administrative act, the above call is not factual and because they were worried that the implementation of the measures is almost an expropriation: therefore, in their opinion, the ownership right is respected only formally. The Constitutional Court issued the judgement that the proposal submitted is being rejected, since the current provisions are adequate to provide legal determinateness and to protect the ownership right.